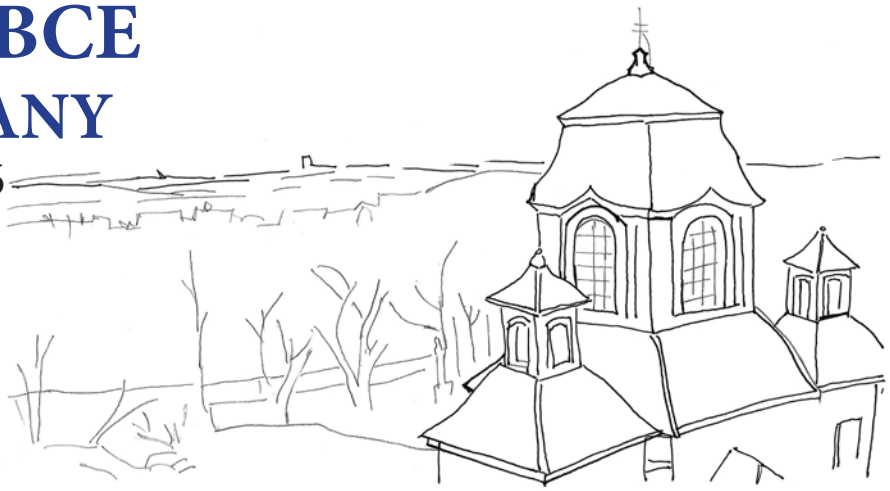
ZPRAVODAJ OBCE
PANENSKÉ BŘEŽANY

Prosinec 2015 - Leden 2016



Informační bulletin obce Panenské Břežany *Výtisk zdarma*

SLOVO STAROSTKY

Vážení a milí čtenáři,

v úvodu mi dovolte, abych vám všem popřála v novém roce 2016 pevné zdraví a sílu, radost ze života a mnoho úspěchů. Přeji vám,ať máte kolem sebe dobré přátele a hlavně mnoho štěstí!

Závěr roku se nesl v duchu příprav na vánoce. Měli jste možnost navštívit dvě akce pro veřejnost – Rozsvícení vánočního stromu spolku Otevřené oči a Adventní setkání, které pořádala paní Ivona Cibulková s přáteli. Oba vánoční podvečery se vyvedly a každý, kdo se zúčastnil, si odnesl v duši předvánoční náladu. Přípravy vrcholily i ve školce a škole. Děti z naší školky předvedly na obecním úřadě pro všechny zúčastněné, ale hlavně pro své rodiče a prarodiče, krásnou a veselou vánoční besídku. Poté se ve škole konal Vánoční jarmark. Děti nabízely v bazaru krásné a velmi poetické výtvory, které pak o vánocích krášlily nejednu březanskou domácnost.

Nový rok přinesl i změny v personálním obsazení obecního úřadu. Pozici úřednice nyní zastává paní Mgr. Dagmar Horevajová a po lednovém zastupitelstvu se stal novým zastupitelem a místostarostou pan Bc. Martin Soriano, který nahradil místo po panu Leošovi Zemkovi, který na post zastupitele i místostarosty rezignoval.

Věřím, že nadcházející rok 2016 bude pro nás pro všechny mnohem úspěšnější než ten starý. Já osobně se o to vynasnažím.Ať se nám všem v Březanech tento rok krásně vydaří!

Lucie Fiury, starostka



INFORMACE PRO OBČANY

KOTLÍKOVÁ DOTACE

Vážení občané,

dovolujeme si Vám oznámit, že si můžete zažádat o výměnu Vašeho starého a nevyhovujícího kotle.

Finanční příspěvek získáte z **Programu výměna zdrojů tepla na pevná paliva v rodinných domech ve Středočeském kraji 2015 – 2018.** Můžete získat dotaci až do výše 80% způsobilých výdajů.

Můžete žádat **sami** přímo na Krajském úřadě Středočeského kraje - **www.kr-stredocesky.cz**. Veškeré potřebné informace naleznete v přiložených dokumentech Středočeského kraje (Vyhlášení programu a Příručka pro žadatele)

Podrobnější informace:

Předmětem podpory bude výměna nevyhovujícího kotle na tuhá paliva s ručním přikládáním za:

- **kotel na pevná paliva – uhlí, dřevo, biomasa, kombinované (např. na uhlí a peletky)**
- **tepelné čerpadlo**
- **plynový kondenzační kotel**

Podporu na výměnu zdroje tepla **je možno poskytnout pouze v případě, kdy je stávající rodinný dům vytápěn převážně kotlem na pevná paliva s ručním přikládáním**. Podporu je možno poskytnout i v případě, že je rodinný dům **vytápěn dvěma zdroji**, z nichž jeden naplňuje podmínky přijatelnosti programu.

Příklady výměn při více zdrojích pro vytápění:

- kombinace kotle na pevná paliva a plynového kotle – kotel na pevná paliva lze vyměnit, fyzická osoba doloží čestné prohlášení, že kotel slouží jako primární zdroj pro vytápění
- plynový kotel a elektrický kotel – nelze vyměnit
- plyn/elektrika + krbová kamna s teplovodním výměníkem – nelze vyměnit

- plyn/elektrika + kamna (bez rozvodů – bez připojení na otopnou soustavu) – nelze vyměnit

Výše podpory bude poskytována následující hranicí:

- 70 % způsobilých výdajů* v případě realizace kotle spalujícího pouze uhlí
- 75 % způsobilých výdajů* v případě realizace kombinovaného kotle (uhlí + biomasa) nebo plynového kondenzačního kotle
- 80 % způsobilých výdajů* způsobilých výdajů v případě, že je realizace tepelného čerpadla nebo kotle pouze na obnovitelné zdroje

***Způsobilý výdaj = maximální částka, z které je dotace počítána.**

Maximální výše způsobilých výdajů je stanovena na 150.000,- Kč.

Pokud je energetická třída budovy vyšší než „C" musí být provedeno alespoň jedno tzv. „mikro" opatření, tj. například výměna vstupních dveří nebo jiné drobnější opatření.

Uznatelné náklady na „mikro" energetická opatření mohou tvořit max. 20.000,- Kč.

DŮLEŽITÉ!!!

Dle současné legislativy:

- od roku **2014** je možné umísťovat nové kotle pouze 3. a vyšší emisní třídy
- od roku **2016** budou vykonávané kontroly technického stavu a provozu kotlů
- od roku **2017** má každá domácnost povinnost při kontrole předložit doklad o revizi kotle (pokuta až 50.000,- Kč)
- od roku **2018** bude možné umísťovat nové kotle pouze 4. a vyšší emisní třídy
- od roku **2022** začne platit zákaz provozovat kotle 1. a 2. emisní třídy

Více informací naleznete na webových stránkách naší obce v záložce „Kotlíková dotace".

„Díky kotlíkové dotaci můžeme v naší obci lépe dýchat!"



CO JE NOVÉHO V HORNÍM ZÁMKU?

I v hektické době, která všude obvykle panuje na konci roku, si Hana Závorková, ředitelka Oblastního muzea Praha-východ v Brandýse nad Labem, udělala čas na rozhovor pro náš Zpravodaj. O čem jiném, než o Horním zámku v Panenských Břežanech.

V létě na horním zámku probíhaly i za úmorných veder důkladné opravy komínů a krovů. Střecha zámku má nyní jiný, daleko krásnější tvar, než jaký měla ta předešlá. Co bylo důvodem pro změnu jejího tvaru?

Pro každý dům je důležitá dobrá střecha. Bohužel se ukázalo, že střecha zámku byla v naprosto havarijním stavu. Trámy napadené houbou i tesaříkem, jejich záhlaví na prach rozpadlé. Vše se objevilo v plné nahotě po vybourání příček koupelny. Památkáři navíc v té době zjistili, že střecha byla prapůvodně mansardová. Termíny neúprosně běžely, nicméně bylo třeba rozhodnout co dál. Pokračovat, zakonzervovat stávající stav? Přesunout problém na pozdější *někdy*? Tato cesta by byla schůdnější, ale špatná a z hlediska logiky věci nepřijatelná. Proto po mnoha úvahách padl návrh na nový projekt střechy. Bylo to racionální řešení problému, ale obrovská komplikace pro všechny zúčastněné, tedy jak pro Krajský úřad, tak i pro ROP Střední Čechy. Všichni měli naštěstí dobrou vůli hledat způsob, jak problém pozitivně vyřešit. Nový projekt střechy byl nakonec akceptován se zohledněním původní, mansardové střechy. Zhotovitel rekonstrukci provedl s téměř hodinářskou přesností. A výsledek? – upřímná radost a úleva. Potvrdilo se, že i přes překážky se dá dojít k vysokému cíli.

Letošní zima je zatím mírná. Bude možné pracovat na fasádách? A jakou barvu budou mít? Sluneční hodiny v průčelí jsou zakryté. Jistě zůstanou zachovány?

Zhotovitel se snaží využívat každého dne, kdy se na fasádě dá ještě pracovat, ale konečnou podobu bude mít budova až zjara, kdy budou podmínky pro finální práce vhodnější. Schvalování barvy bude teprve probíhat, ale podle restaurátorských průzkumů fasád, by jí měla být s největší pravděpodobností písková barva používaná v baroku. Sluneční hodiny by měly být samozřejmě „opraveny" také.

Nyní se v zámku střídají různé profese pracovníků, kteří někdy až do večerních hodin pracují uvnitř. Jak se změní interiéry? Budou například moci být obnoveny štuky a původní stavební prvky?

Ano, pracují zde zedníci, štukatéři, elektrikáři, topenáři. Náhoda tomu chtěla, že jsem s velkým štěstím v jednom antikvariátu objevila katalog firmy Gerstel, kde byly některé místnosti zámku zachyceny. Tyto snímky se staly podkladem pro práci restaurátorů. Byly vybourány všechny druhotně dozdívané příčky, poničené štuky se opravují. Obnovila se druhdy zazděná okna. Mimochodem, všechna okna ze 70. let 20. století, která dosloužila, budou vyměněna za repliky původních oken s tzv. klapačkami. Buduje se zcela nové sociální zařízení respektující architekturu

zámku, ale odpovídající současným požadavkům. Nakonec přijdou podlahy odpovídající dobovým materiálům a v původní barevnosti. A úplně nakonec se začne s instalací expozice.

V našem předchozím rozhovoru jste se zmínila, že v salónu v přízemí bude nábytek vyrobený ve firmě posledního, původního majitele Horního zámku, Bedřicha Gerstela, syna Emila Gerstela. Ten jejich vysočanská továrna tvořila podle návrhů významných architektů jako například Adolfa Loose, Rudolfa Eislera nebo Olbricha. Bude to původní nábytek rodiny Gerstelovy, nebo jeho repliky?

Podařilo se nám získat několik originálních sad Gerstelova nábytku. Bohužel se nám nepodařilo získat autentický nábytek Gerstelovy rodiny. Ale je důležité, že máme nábytek zn. Gerstel jako takový. Firma jím zásobovala zákazníky po celé Evropě. V záklopech stropů se našly útržky účetních dokladů jejích zakázek pro Londýn nebo např. pro Hotel Imperial v Karlových Varech. Dostanete-li se do domů, které patřily původně rodině Pečků, s největší pravděpodobností budou vybaveny nábytkem od firmy Gerstel.

Zahrada již má z velké části nové oplocení, sokly soch jsou pod konstrukcí již opravené nebo opravované. Sochy samé jsou restaurované na místě?

Většina soch a váz je z betonu. Pracuje se na jejich restaurování. Ačkoli je většina zahradního mobiliáře z „obyčejného" betonu, jen částečně vyztuženého, a to včetně vodních cest, jsou tyto prvky výjimečné právě tím, že dokladují svou dobu, dobu 20. a 30. let dvacátého století, kdy se při stavbě soukromých rodinných sídel a zahrad začal používat moderní materiál beton. U většiny těchto vil byly již betonové bazény zrekonstruovány jinými, současnými materiály, ne tak zde. Krásně zrekonstruované již máme původní mramorové lavičky. Je to práce ateliéru profesora Siegla z pražské Akademie výtvarného umění a jeho studentů.

Rekonstrukce budovy zámku přinesla mnohá překvapení. Zahradní úpravy běží podle původních plánů, nebo se také objevilo něco zcela nepředpokládaného?

Ale ano! Odborníci prokázali, že zavodňovací systém zahrady Horního zámku je významná technická památka, která je k vidění v takto „zachovalém" stavu jen v Panenských Břežanech! V roce 1928 jej provedla významná firma ARTHESIA, která jako první u nás realizovala artézské studny, vrty v Lázních Bohdaneč nebo vodárnu v Káraném. I toto nové zjištění se bude zohledňovat.

Na jaře 2015 došlo k odstranění náletových dřevin. Nyní dojde na podstatné zahradní úpravy. To ale jistě až v předjaří a na jaře?

Finální dokončení zahradních úprav bude realizováno následně po dokončení oprav vodních a mlatových cest. Ale již od března 2015 v zahradě pracuje zahradník Ing. Piller, který dává postupně zahradu do původní podoby z dob majitele Gerstela. Opraven bude i domeček pro děti a rovněž betonové pítko pro ptáky.



A v jakém stadiu je dominanta naší vesnice, Santiniho kaple?

Oprava kaple sv. Anny je před dokončením, ještě se však bude pracovat na jejím vnitřním a vnějším osvětlení. Okolo budovy kaple se buduje systém odvodnění, který bude odvádět dešťovou vodu z dosahu budovy, aby již nedocházelo k její devastaci vzlínající srážkovou vodou.

U rekonstrukce tak důkladné a tak velkého rozsahu je asi těžké stanovit přesné datum dokončení. Ale přesto, mohu se zeptat, na kdy je plánováno?

Rádi bychom vše dokončili co nejdříve, ale projekt je opravdu velmi náročný. Výhledově se počítá s dokončením ve 3. čtvrtletí roku 2016. Ráda bych touto cestou poděkovala obci Panenské Břežany a jejím obyvatelům za jejich vstřícnost. A srdečně jim popřála jen to dobré v roce 2016 a také vyslovila přání, aby byl historický areál Horního zámku veřejnosti zpřístupněn co nejdříve!

Děkuji za rozhovor. Krásný a úspěšný rok 2016 i Vám!

Jana Soriano

Advent v Panenských Břežanech

První adventní setkání březanských občanů se konalo v parčíku v zatáčce nad obecním úřadem. Uspořádalo ho Občanské sdružení Otevřené oči. Stejně jako loni tam vyrostl vánoční strom, ozdobený a krásně nasvícený. Koledy a vánoční písně zazpíval smíšený sbor TuttiCantate z Veltrus. Na setkání nechybělo drobné pohoštění a dobrá nálada.

JS



V pátek 4. prosince jsme rozsvítili vánoční strom na návsi. Vysoký smrk u místního obchodu se k vánoční výzdobě přímo nabízel. Sice nám dalo hodně starostí ozdobit ho až nahoru, ale s pomocí plošiny jsme nakonec dosáhli až do výšky deseti metrů. Ozdoby a světelné řetězy byly zčásti koupené, ale velkou část ozdob vyrobily děti z naší školy. Zvlášť dobře se na něm vyjímaly jejich velké kartonové „perníčky“. Děti také s paní učitelkou Sáblovou nacvičily a zazpívaly koledy. My rodiče a všichni ostatní jsme se pak také přidali a udělali si krásnou adventní náladu. Tu podpořilo i cukroví, vánoční punč a výborný guláš.

U stromečku nechyběl ani malý betlém s jesličkami, Ježíškem a dvěma živými kozlíky. Děti z nich byly nadšené. Při převozu zpátky domů ale jeden kozlík utekl do noční tmy. Všichni jsme si o něj dělali starosti. Trvalo dva dny, než jsme ho našli a mohli v pořádku vrátit majiteli. Nakonec to dobře dopadlo. Děkujeme všem, kdo nám přispěli finančně, šikovnýma rukama nebo obojím. Jsme moc rády za hojnou účast a těšíme se na další společné akce.

Ivona Cibulková a Lenka Novotná

MIKULÁŠSKÉ SPANÍ VE ŠKOLE

Po rozsvícení vánočního stromu a zpívání koled na návsi se uskutečnilo tradiční Mikulášské spaní ve škole. Upravili jsme si s dětmi obě třídy tak, abychom měli dostatek prostoru na spaní i ke hrám a zábava mohla začít.



Bavili jsme se u hry Až pojedu na Mauricius, pak jsme v družstvech soutěžili ve skládání rozstříhaných pohlednic, což bylo ztížené tím, že některé dílky byly přimíchané k dílkům soupeřů. Hra Ano – Ne byla náročná na přemýšlení. Velkou legraci jsme si užili u židličkované a ještě větší švanda byla u tance se smetákem. Tam jsme se pěkně vyřádili. Pak přišlo oblíbené Čertovo písmenko. Tady jsme se nasmáli nejvíc. No jen si zkuste říct vaše jméno a příjmení, když vynecháte písmeno *a*. To jsme se nenadáli, jaká to máme ve škole roztodivná jména! Fyzicky náročný byl tanec pod napnutým provazem.



Najednou bylo půl jedenácté a nejvyšší čas jít spát. Ještě na dobrou noc přečíst úryvek z knihy Moje velká tlustá zombí ryba, při které už mnozí usínali a pak už dobrou noc! Na druhý den byl ranní ptáče Vašek a po něm začali ze spacáků vystrkovat hlavy i ostatní. Rodiče Krausovi nám přivezli k snídani báječný ovocný čaj, tousty a muffiny. Moc děkujeme!

Marta Kelnarová, učitelka





MIKULÁŠ U TONÍČKA

V sobotu odpoledne se hodně malých dětí ze vsi opět potkalo, tentokrát U Toníčka. Vánočně vyzdobená hospůdka byla přeplněna hodnými a možná i trošku zlobivými březanskými dětmi, které očekávaly příchod Mikuláše. Vpodvečer přišel vysoký Mikuláš, krásný anděl a čtyři čerti. Přinášeli nejen mnoho dárků, ale i dětmi obávanou Knihu hříchů a pytel na zlobivé děti. Ten zůstal naštěstí prázdný. Děti Mikuláši recitovaly básničky a slibovaly, že budou hodné. Na mikulášské pozdní odpoledne pak plynule navázal večírek pro dospělé, takže druhou adventní sobotu se bavili všichni.

Ivona Cibulková





VÁNOČNÍ BESÍDKA A JARMARK

Děti z naší školky předvedly na obecním úřadě pro všechny zúčastněné, ale hlavně pro své rodiče a prarodiče, krásnou a veselou vánoční besídku. Poté se ve škole konal Vánoční jarmark. Děti nabízely v bazaru krásné a velmi poetické výtvory, které pak o vánocích krášlily nejednu březanskou domácnost.









NAŠE ZAHRÁDKA V PŘEDJAŘÍ

Příprava sadby

Výsevní substrát můžeme koupit, nebo si připravíme vlastní. U vlastního substrátu je důležité jeho propaření, dezinfekce v troubě, nebo v mikrovlnce. Je také možné jeho očkování kulturou správných hub (Polyversum, Supresivit).

Vysíváme v únoru pro předpěstování - a to doma na parapetu okna nebo v teplém skleníku: celer, papriky, salát, kedluben, koncem měsíce rajčata a další ranou zeleninu a později i některé květiny. Celer se musí po výsevu alespoň dvakrát přepichovat, aby měl dostatek kořínků. Semínka vysíváme řídce, aby se rostlinky po vyklíčení navzájem nedotýkaly. Po vyrašení prvního pravého lístku přepichujeme rostlinky do sadbovačů až po děložní lístky, jen celer přepichujeme tak, jak vyrostl.

Do studeného skleníku vysíváme za teplého počasí ředkvičky, které při očekávání mrazu přikrýváme netkanou textilií. Přímo na záhon vysíváme za příznivého počasí ranou mrkev, kterou do poloviny května přikryjeme netkanou textilií jako ochranu před pochmurnatkou mrkvovou, která způsobuje červivost mrkve (nalétá v období do poloviny května). Doma můžeme ze semen pěstovat pro zpestření jídelníčku bazalku, baby salát (mladé rostlinky salátu řídce vyseté) a řeřichu.

Pokud jsme nestihli připravit skleník pro jarní výsadbu už na podzim, je nejvyšší čas provést nyní -v období bez mrazu- dezinfekci půdy, protože výsev či výsadba může následovat až po cca 3 týdnech. Skleník dezinfikujeme dusíkatým vápnem, které aplikujeme na uhrabanou půdu, hrabičkami lehce zapravíme a následně zalijeme. Pro větší účinnost dezinfekce půdu přikryjeme igelitovou folií, kterou ponecháme asi tři týdny. Po odkrytí opět prohrábneme a důkladně zalijeme, aby se rozložily případné zbytky dusíkatého vápna. Pak můžeme začít sázet nebo vysévat.

V ovocné zahradě provádíme udržovací řez jádrovin. Při něm odstraňujeme zejména větve zahušťující korunu, dále větve poškozené a stromky tvarujeme tak, aby pro nás následná sklizeň byla lépe dostupná. Rovněž provádíme u starších stromů zmlazovací řez a to tak, že obměníme zhruba jednu třetinu větví. Postupně tak, během tří let, zapěstujeme novou korunu. Peckoviny prosvětlujeme až v plném vegetačním období, to je v létě, abychom zabránili klejotoku. Vinnou révu, pokud jsme ji neostříhali na podzim, stříháme co nejdříve v bezmrazých dnech a to plodící větvičky na jedno až dvě očka. Nové výhony malin zkracujeme asi o jednu třetinu a úplně vystříháváme výhony slabé, zahušťující a suché (odplozené loňské). U beztrnných ostružin vystříháme staré výhony a u nových prostříháme výhony slabé a zahušťující, případně zkrátíme výhony příliš dlouhé. Pokud teplota stoupne na 8 a více stupňů, provádíme postřiky. Nejprve první a nejdůležitější postřik broskví proti kadeřavosti broskvoně (v této době kvete líska obecná) a dále základní postřik ovocných stromů. Řez rybízu a josty rozložíme na 3-4 roky tak, aby na plodícím keři došlo k jejich postupné obměně. To znamená, že by na keři nemělo být dřevo starší než 3-4 roky. Proto pravidelně odstraňujeme každý rok jednu třetinu nejstarších větví. Také v této době prostříháme, prosvětlíme angrešt. Vystříháváme přibližně jednu pětinu nejstarších větví, výhony napadené padlím a u stromkových tvarů se snažíme o pravidelné rozložení větví tak, aby se zabránilo jejich vylomení při nadměrné úrodě. Zkontrolujeme úvazky a opěrné kůly stromkových angreštů a rybízů. V této době začíná mít slunce sílu, proto, zejména u nejmladších stromků, provádíme ochranný nátěr kmenů a kosterních větví vápnem, nebo je zastíníme vlnitou lepenkou, případně z jižní strany prknem.

V okrasné zahradě provádíme v tuto dobu pouze řez a prosvětlení keřů kvetoucích v létě a na podzim (ibišky, ořechoplodce apod.). Keře, které kvetou na jaře, (zlatice, šeříky, meruzalky, tavolníky apod.) stříháme až po jejich odkvětu. Přihnojujeme cibuloviny, nejlépe plným hnojivem (cererit, NPK), nebo vyzrálým kompostem.

Autor: LL

Vydává obec Panenské Břežany - MK ČR E 18158
Občasník - **Prosinec 2015 - Leden 2016**
Za obsah článků odpovídají autoři. Texty prošly stylistickou úpravou se souhlasem autorů. Náměty, dotazy a příspěvky je možné předat v označené obálce na Obecní úřad, případně zaslat na e-mail OÚ.

Kontakt: obec@panenskebrezany.cz
tel.: 283 970 553, 283 970 568
Distribuce zdarma, náklad 270 výtisků

Grafická úprava a tisk:
Tiskárna TIGRAS s.r.o, Hlavní 21, Klíčany

HELENA VOVSOVÁ VZPOMÍNÁ

2. část



Helena Vovsová se narodila v Praze v únoru roku 1926. Tatínek byl automechanik a řidič, maminka byla v domácnosti. Kvůli Helenčině zdravotnímu stavu se rodina záhy přestěhovala do Panenských Břežan. Když skončila školní docházku, začala válka. Rodiče ji chtěli mít nablízku a tak začala pracovat jako pomocná zahradnice v dolním zámku. Ve druhé části vzpomínek je Helence Vovsové šestnáct let. Z děvčátka se stala neohrožená dívka.

V zahradnictví vás pracovalo asi deset. Na úpravách zámku, na stavbě bazénu a při kácení stromů v zahradě pracovalo ještě 120 židovských vězňů, na které čekalo „konečné řešení".

S těmi jsme nesměli mluvit. To bylo všechno zakázané. Jednou za mnou přišel jeden z nich, Milan. Bylo mu asi 18-19 let, hezký kluk, kudrnatý, pihu krásy na tváři a prý „slečno, mohla byste nám vzít nějaký dopis?" No a tak to začalo. Nejdřív jsem posílala dopisy pro Milánka, pak přišel, jestli bych to neudělala pro Frantu, to byl poručík, ten už byl starší, no a pak pro Karla, a pro Mikyho,… Ten Miky Bajer byl jejich kápo, ten je vodil do práce. Vypadal tak nějak maďarónsky. Jednou ten Miky přišel s tím, že má v Praze bratra, v Dlouhé třídě. Zeptala jsem se, jak to, že on je zavřený a bratr ne? A on povídá: „My jsme každý z jiného manželství." No a tím to pro mě skončilo. Když jsem tam šla poprvé, viděla jsem, že ten jeho bratr si s Mikym nebyl vůbec podobný. Řekl mi: „Slečno, kdyby se Vás někdo ptal, ke komu jdete, tak řekněte, že ke švadleně, která bydlí nade mnou."

Dal mi pro bratra nějaké cigarety. Ty byly tehdy jako všechno na příděl a velmi nedostatkové. Přinesl kufřík a ten měl plný cigaret. Já měla vykulené oči a říkala jsem si, jak bych si u táty šplhla, můj táta byl totiž náruživý kuřák. No ale pak jsem si řekla, že by se táta zeptal, kde jsem k tomu přišla? Rodiče nevěděli, že já něco pro ty vězně dělám. Tak jsem jezdila s dopisy a zpátky nosila to, oč si vězni k příbuzným a známým napsali. Jednou jsem řekla zahradníkovi, že druhý den dopoledne nepřijdu. A zahradník povídá: „Nemohla byste jet až odpoledne?" Byla jsem tam nejmladší, takže mi nezbylo než přikývnout, že tedy jo. No tak jsem jela až odpoledne. To bylo moje štěstí. Když jsem vešla do toho domu v Dlouhé, udělala jsem jen pár kroků a potkala paní, která mi říká: „Slečno, vy jdete k panu xy?" Já kroutila očima, nevěděla co říct. A ona: „Okamžitě se otočte a odejděte, protože ho ráno sebrali." Kdybych byla šla dopoledne, to by byl konec.

Nakonec se to doma provalilo. Máma už trochu věděla, že něco dělám, ale táta nic netušil, protože hodně jezdil a přes den nebýval doma. Ten den jsem zrovna byla v Praze u Milanovy tety. Když jsem se vrátila domů, vidím naše, jak se divně tváří. On Milan chtěl poslat nějaký polštářek, no a teta mu ho ke mně do Břežan poslala. Táta měl radost, že jsme dostali balík, tak ho roztrhl a tam bylo napsáno Pro Milana. Nastal strašlivý rámus, máma brečela, já brečela, táta křičel: „Já mám jedinou holku a ona se pouští do takových věcí!" Táta měl totiž kamaráda a jeho příbuzní pomáhali nějaké židovské rodině. Byli prozrazeni a za trest celou tu jeho rodinu zlikvidovali. Já jsem s tím ale nepřestala. Ještě dneska se za to obdivuju a podivuju. V Břežanech bylo asi sto čísel, nebo něco přes stovku. A co já jsem dostávala balíků a dopisů! Protože na mně chodily odpovědi. Ten listonoš to přeci musel vědět. Nebo sem jezdily příbuzné těch vězňů. Přijely ke mně a já jsem s nimi šla jako na procházku, aby je mohly aspoň z dálky zahlédnout. To byla teta, to byla sestřenice, říkala jsem a všechno mi to prošlo. Přinášely jim ke mně léky, vitamíny, teplé oblečení. Dost jsem se najezdila všude možně po Praze. Někdy nebylo jednoduché najít ty adresy. Jednou jsem sedla na špatnou tramvaj a jela úplně na opačný konec Prahy.

V horním zámečku bydlel K. H. Frank, říšský sekretář Protektorátu Čechy a Morava a šéf policie. V srpnu 1943 byl jmenován německým státním ministrem pro Čechy a Moravu a povýšen do hodnosti generála Policie a také generála zbraní SS. Po atentátu na Heydricha se podílel na vypálení Lidic a Ležáků.



Jo jo. Po tom atentátu jezdil Frank v obrněném autě a s doprovodem. No a židovští kluci šli pracovat do remízku ke Klíčanům. My jsme tam měli kousek pole a třešně. Bylo to právě v době třešní a já měla malý štěně, Míšu. Doma jsem řekla, že jdu jako na třešně a máma mi říká, Heluš, neber to štěně s sebou. Ale já si ho vzala. U Franka se vrata zavírala. A oni, když z Klíčan zajížděli na tu březanskou silnici, tak troubili a už se vrata otevřela. Já jsem šla s tím pejskem, on si hrál, běhal ode mě, ke mně. Slyším, že auta už troubí, tak jsem Míšu přivolávala, ale on neposlechl, to víte. Tři auta

prosvištěla a já koukám, silnice prázdná. Já křičela, lidi mysleli, že mě snad přejel vlak, nebo co. Plakala jsem, že tu není, kde je? Jenom ho to odhodilo do škarpy. Přežil to, měl jen prokousnutý jazyk.

Židovským občanům přisoudila třetí říše, jak si nacisté pojmenovali Německo, roli úhlavního nepřítele určeného k likvidaci v plynových komorách. Otrocké práce na dolním zámku byly pro zajaté Židy pouhým oddálením jejich cesty do koncentračních táborů.

Někdy mohli pomáhat i v zahradnictví. Židovské vězně hlídali vojáci. Jednou jsem viděla, jak voják uhodil nějakého Zdeňka. Zdeněk a Jirka Steinovi byli bratři. Sázeli jsme nějaké fazole a voják, který chodil stále kolem, měl v ruce hůlku. Nevím, jestli se mu zdálo, že Zdeněk málo dělá, nebo mu něco odpověděl. Zrovna jsem se postavila a vidím, že ten voják dává tomu Zdeňkovi pár facek, až mu spadla rádiovka. Bez rozmyšlení jsem skočila k tomu vojákovi, vytrhla mu tu hůlku a takhle jsem ji dvakrát zlomila. Všichni kolem si mysleli, že mě ten voják roztrhne a ono nic. Naštěstí mi nic neudělal. Tak ho to překvapilo.

Ti dva kluci si řekli, že ať se děje, co se děje, budou vždycky spolu. Když se pak dostali do Osvětimi, hned u vlaku byl nástup a každý druhý musel vystoupit z řady. Jedna řada znamenala život a ta druhá řada plyn. Každý z nich skončil v jiné řadě, ale zahynuli oba. Ani jeden nepřežil. To jsem se po válce dověděla od Milana. Židovští vězni byli v Březanech jeden a půl roku, Milan mezi nimi. Říkal, že bylo štěstí, že tu byl tak dlouho. Do transportu se dostal až ke konci války, přežil a vrátil se živý a zdravý. Ze stodvacetičlenné židovské skupiny se konce války dočkalo pouhých sedmnáct lidí. Milanovi Platovskému zahynulo v koncentrácích 32 příbuzných. V osmačtyřicátém utekl do Paříže a pak odjel do Jižní Ameriky… Po židovských vězních dostala Lina Heydrichová na výpomoc skupinku vězňů, Němců, kteří nechtěli bojovat a také dvou Holanďanů. Těm jsem taky pomáhala. Až po sedmdesáti letech jsem se dozvěděla, že to byli jehovisti. Tenkrát jsem byla mladá a nepřipouštěla jsem si, co vše tím riskuji, že jsem mohla i s tatínkem a maminkou skončit v plynu.



Mnohokrát jste měla namále. Vyprávějte.

Před Velikonocemi se proslýchalo, že se bude snižovat stav vězňů, že jich asi 20-30 pojede zpátky do Terezína. Já jsem obyčejně o svátcích mívala službu. Na bílou sobotu jsme sundávali z pařníků rohože a přišel Milan, jestli bych jim nevzala nějaké dopisy. Jestli jich bylo 10 nebo 12, to už nevím, tak jsem si je strčila za svetr. Jdu k bráně a vidím, že voják, co hlídal u brány, jde k boudě a zvoní na zvonek do místnosti hlídačů. Slyším dupot po schodech, zastavím se a říkám si, že jde pro mě. Čekala jsem, že mě ten přiběhnuvší voják sebere, nebo co se mnou bude. Ale on poprosil vojáka na hlídce, aby ho zavolal, až ta holka půjde. Že se mnou chce jít na rande. Vymluvila jsem se a pádila domů.

Heydrichův podkoní Hans Vipler byl jeho vzdálený příbuzný a v Březanech si odbýval fešáckou službu. Jednou se mě zeptal, jestli bych mu nemohla prát košile. Táta vyskakoval, že esesácký košile mu domů nesmí. Tak jsem se vymluvila, že matka je nemocná a já že prát neumím. Ty košile mu pak ve vsi prala jedna chudá rodina a já je tam nosila. No a jednou jsem pro Milana dostala šišku salámu. Měla jsem ji schovanou v zástěře. Zrovna ten den dělali u vězňů prohlídky a našli u Milana dopisní papír. Dostal pár facek. Bála jsem se, aby u něj nenašli ten salám. Tak jsem se rozhodla, že ho dám zatím dozadu, za skleník. Jenže mě potkal ten Hans a ať prý s ním jdu pro ty košile k vyprání. Chtěl je dát do té mé zástěry no a salám vypadl. On povídal, co že to je?! A já, že je to moje. Řekl, že ví, ale že „o tom bude mlčet." Tu noc jsem nemohla usnout, lekalo mě každé zašramocení. Udal mě, přišli si pro mě, - lekala jsem se… Ale jsem dítě páteční, dítě štěstěny. Neudal mě on, ani nikdo jiný. Možná mě zachránila židovská hvězda, takový vyřezávaný přívěsek, který někdo ztratil, já si ho dala na šňůrku a nosila ho celou válku takhle schovaný. No chytrá.

Kdyby se přišlo na to, že jste vězňům nosila léky, jídlo, šaty či dopisy od příbuzných, stihl by Vás i celou Vaši rodinu zlý trest.

A nejen za to! Nad maštalemi byly dva pokoje. V těch bydleli Hedvika a Vašek Krausovi. Drali tam peří a já jsem jim chodila pomáhat. Poslouchali jsme při tom Londýn. U Heydrichové! Já, Hedvička i Václav jsme byli tak zabraní do toho draní peří i do toho poslouchání, že jsme vůbec neslyšeli, že do toho poschodí někdo jde. Otevřely se dveře a v nich voják. Vašek to rádio ještě stihl vypnout. Voják přišel, že máme špatně zatemněné okno. Takoví neopatrní blbci jsme byli.

Každý den v poledne přijížděl do zámku nákladák vojáků z kasáren na výměnu stráží. Po smrti Heydricha tady bylo už jen 6 gestapáků. Jeden z nich se mnou zapředl rozhovor a já, -když si na to dneska vzpomenu,



jímá mě hrůza-, mu vykládala, který město už padlo, bylo osvobozeno! Já jsem chodila pro klíče od skleníků na vachu (na strážnici, pozn.). Už se schylovalo ke konci války a oni už to určitě věděli. Jeden z těch gestapáků, úplně ožralý, mlel: „Kde jsou ti Rusové, kde jsou ti Rusové." Už měl strach. A já povídám, že chci klíče. Vyštrachal se zpod stolu a nařídil mi, abych šla s ním. Vedl mě do sklepa zámku, tam byly ohromný sklepy. Ten gestapák šel a dal mi lahev vína. Já si ji šoupla pod paži, on myslel, že chci druhou, tak mi dal ještě jednu. Odvrávoral na vachu a já šla dolů do zahradnictví, kde jsme sázeli brambory. Bylo už teplo, my ty lahve otevřeli a pili, ač jsme na to nebyli zvyklí a vůbec jsme to nemohli dosázet.

Děti Heydrichové dostaly k Vánocům psa, kokra. Zilke mi v tom dubnu povídala, že pojedou na výlet. Bylo jasné, o jaký výlet se jedná. A já říkám, Zilke, dáš mi Trolla? Tak se ten pes jmenoval. A ona, že ne. A pak povídá, že má strach. Na mou otázku proč má strach, odpověděla, že přijdou Rusové. Jedí prý slepice a malé děti.

Lina Heydrichová z Březan odjela 18. dubna 1945. K. H. Frank až 9. května. Ve svém rozhlasovém projevu ještě před vypuknutím Pražského povstání prohlásil, že jakékoli protiněmecké povstání utopí v krvi a policejním a vojenským složkám nařídil, aby ten, kdo neuposlechne, byl namístě zastřelen.

V dolním zámku hlídali za Protektorátu vojáci SS, ale K. H. Franka v horním zámku hlídala shutzpolizei. Ti policajti tam bydleli v dřevěných barácích u kaple. A teď byl konec války a do těch baráků bylo nahnáno třicet nebo padesát Němců. Ráno je tam seřadili a do práce chodili do dolního zámku. Já jsem pro ně ráno chodila a odvedla je do práce. Milan Platovský mi v jednom svém dopise radil, abych na ně byla přísná.

Ale Vaše dobré srdce se zase projevilo. Prý jste občas dala jídlo německé matce, která tam byla internovaná s chlapcem. Soucitem k utrpení tehdy nenáviděných Němců jste si mohla zadělat na nemalé problémy.

Nevím, čím to je, já prostě nemůžu jinak. Já už jiná nebudu. Ale ten strach za to riskování za války na mně dolehl až později. Měla jsem velké psychické problémy. Lékař říkal, že to je posttraumatický syndrom. Že je to podobné, jako kdybych prodělala pobyt v koncentráku. Kvůli prožitému nervovému vypětí jsem se pak několik roků léčila.

Milan Platovský, který po komunistickém převratu emigroval do Chile, kde se stal českým honorárním konzulem, Vám léta psal a několikrát Vás i s celou rodinou navštívil. V jednom dopise napsal: „Helenko, neměli jsme tenkrát rozum, že jsme tě do toho zatahovali. Stačilo malounko a byl by to tvůj konec. Nikdy ti nezapomeneme, jak jsi nám s obrovským rizikem nosila jídlo, čisté prádlo, léky,…." V prvním dopise, který Vám podstrčil, Vás ale zoufale prosil o odvšivovací prostředek. „… jinak nás tu snad vši zaživa sežerou."

Jak se pak dál po válce vyvíjel Váš život? Nikdy jste se nevdala, děti neměla, nebýt války, mohl se Váš život asi vyvíjet jinak? (odpovědí byl jen hluboký povzdech…)

V září 1948 jsem nastoupila do Výzkumného ústavu kovů zřízeného v dolním zámku. Jeden z vězňů, kterým jsem pomáhala, udělal po válce velkou kariéru. V roce 1954 posílali pracovníky z administrativy do výroby. Měla jsem jít z laboratoře pracovat na státní statek. Obrátila jsem se na něj, jestli by mi nepomohl. Nechal mě dlouho čekat a pak mi řekl, ať mu prominu, ale že jeho čas je drahocenný a nemůže se takovými drobnostmi zabývat. Šla jsem po Národní třídě a brečela. Vzpomínala jsem, jak mi za války byl vděčný a ujišťoval mě, že mi to jednou oplatí, jestli přežije…

Ve výzkumném ústavu kovů jsem nicméně zůstala a pracovala jsem tam v laboratoři až do důchodu. Dvacet let jsem se tam navíc starala o knihovnu a zajišťovala lístky do divadla. Tehdy jsem dvakrát až třikrát do měsíce chodila do divadel, občas jela na lyže a taky jsem cestovala. Byla jsem v Bulharsku, v Jugoslávii, Španělsku, v Itálii, na Kypru, v Řecku, ve Švýcarsku, v Polsku, Rumunsku, Maďarsku, v Leningradu, Litvě, Estonsku, Lotyšsku, v Turecku, nejdál jsem byla na Kubě. To bylo v roce 1984. Lákal mě i sever – Finsko, Dánsko, Švédsko, ale to se mi už



nepodařilo. Rozstonala se mi máma a já se o ni musela starat. Tak už jsem se nikam nedostala. A teď nemůžu kvůli nohám. Teď už si ani nedojdu nakoupit dolů do vsi. V našem oddělení jsme pracovali na niklu a tyhle nohy, to je důsledek mého zaměstnání. Teď už se s tím nedá nic dělat, možná, kdyby na to doktoři přišli dřív. Nemám stabilitu, bolesti ve dne i v noci…. Je to na prd. A tak mě dostane, když mi někdo řekne, že pořád dobře vypadám…

Ale vy opravdu vypadáte dobře. Máte stále živé, jiskrné oči, krásně vyprávíte,…. Řekněte, co Vám dnes dělá radost?

Radost mi dělá můj synovec Pavel a jeho rodina. Pravidelně mě navštěvuje a občas přijede i se svým pětiletým vnoučkem Filípkem. Posledně se mě Filípek vyptával, kolik mi je let. Když si na prstíčkách ukázal, kolik že je jeho babičce a kolik mně, řekl: „Tak to už jsi opravdu stará." *(Smích)*

Dvacet let jsem dělala knihovnici, takže jsem už něco přečetla! Knihy si dál kupuji i dostávám, kupuji si i časopisy, abych měla přehled. No a pořád si študuju knížky o druhé světové válce. Jak něco vyjde, hned to musím proštudovat. A někdy tam nacházím nepřesnosti, jako třeba v knize Liny Heydrichové *Můj život s Reinhardem*. Taky čtu ráda cestopisy a těší mě, když si můžu říct, že tam jsem taky byla. Občas mě navštívili přeživší vězni, kterým jsem pomáhala, ale teď už nejsou naživu. Občas mě navštíví nějaký historik, nedávno tu byli Američani, Holanďani si točili rozhovor o těch jejich Jehovistech internovaných v dolním zámku. Po tolika letech si vzpomenou něco dávat dohromady, když už nejsou pamětníci?! Oni na to: „Ale Vy jste, paní Vovsová."

Jednou přišli dva čeští historici s tím, že Himmler měl být před koncem války tady v Březanech. Jestli je to pravda. A já povídám: tohle nevím, vy si myslíte, že všechno vím? Já jsem pracovala v zahradě a tohle, co vám vyprávím, to jsem se dověděla třeba v zámku. Že zítra budeme mít návštěvu, přijede ten a ten a tím pádem jsem se to dověděla. Já nevím všechno. A oni, že ten Himmler měl být nejdřív v Budapešti a pak měl jet sem. Já nevím, ale kdyby měl přijet, tak by přijel snad i s doprovodem? Tak jsem si přemýšlela a řekla jim, že jsem se s ním jednou málem potkala. Ale nevím, kdy to bylo. Před zámkem byl kulatý záhon růží, který se dal obejít z obou stran. Já šla ze strany od vinárny. Podívám se a proti mně šel Himmler. No tak jsem udělala pár kroků dozadu a šla jsem kolem zámku. Nechtěla jsem se s ním pozdravit. A oni hned, kdy to bylo? Co jste měla na sobě? Snad si budete pamatovat, jestli jste měla kabát, nebo něco jiného? A ty růže? Kvetly? Pořád mě mořili otázkami a pak, že prý si ověří, jaké bylo počasí v té době, kdy tu měl být.

Vy jste ale o tom všem léta nemluvila. To až spisovatel Jaroslav Čvančara začal sbírat materiál ke své knize o atentátu na Heydricha, vypátral Vás a Vaše vzpomínky vložil do své knihy. Krásně o Vás psal ve své knize „Žít a přežít" i Milan Platovský. V září 2003 Vám pak jako projev úcty za mimořádné činy spojené s osobním hrdinstvím na záchranu lidských životů za druhé světové války udělilo zastupitelstvo Městské části Letňany čestné občanství. O několik let později, při oslavách 780 let založení obce, Vám udělilo čestné občanství i zastupitelstvo Panenských Břežan. Také z Izraele jste dostala poděkování za to, že jste za války pomáhala židovským vězňům. Ve strašlivých dobách holocaustu našlo odvahu jen málo lidí vzepřít se a svými prostředky bojovat proti válečnému zlu. Vy jste byla jednou z nich. A Vaše vzpomínky dívky s odvážným srdcem jsou pro nás cenné a poučné. Děkujeme Vám za to, jaká jste byla a jaká jste zůstala.

Přejeme Vám do další životní dekády zdraví, štěstí a ať Vás i nadále provází radost ze života, kterou na Vás obdivujeme.



Foto s plukovníkem Houškou, který jí 12. 6. 2013 osobně předal Pamětní medaili operace ANTHROPOID, která jí byla udělena v den 70. výročí nejvýznamnějšího odbojového činu 2. světové války.

Ministr Obrany ČR udělil Heleně Vovsové Vyznamenání zlaté lípy.

Helena Vovsová se dne 12. 2. 2016 dožívá 90 let.